

Lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustien muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/480/2021

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatustia siten, että siinä säädettäisiin varhaiskasvatuksessa olevan lapsen oikeudesta tarvitsemaansa tukeen sekä varhaiskasvatuksessa annettavan tuen rakenteesta.

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi nykyistä vahvempi jatkumo esi- ja perusopetukseen. Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 3 a luku. Luvussa säädettäisiin lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen annettavaan tukeen, annettavasta tuesta ja tuen toteutuksesta sekä tuen tarpeen arvioinnista ja hallintopäätöksen tekemisestä sekä muutoksenhausta.

Yhtenäinen tuen jatkumo tärkeä

Vanhempainliitto kannattaa kolmiportaisen tuen ulottamista varhaiskasvatukseen. On tärkeää luoda yhtenäinen tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta aina toiselle asteelle saakka. Nivelkohtien toimivuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Mallin on oltava selkeä, jotta se ei jätä tulkinnanvaraa kunnissa, eikä johda erilaisiin käytäntöihin eri puolella Suomea.

Tällä hetkellä kunnat toteuttavat hyvin erilaisin tavoin tukea varhaiskasvatuksessa. Osassa kunnista on käytössä perusopetuslain mukainen tehostettu ja erityinen tuki. Näissä kunnissa on koettu, että käytäntö on selkiyttänyt ja yhdenmukaistanut tuen järjestämistä ja parantanut vuoropuhelua lapsen huoltajien kanssa. Myös varhaiskasvatuksen henkilökunta on kokenut tuen prosessin selkeänä.

Selkeät tuen portaat

Yhtenäisen tuen mallin ja yhtenäisen tuen prosessien tulee selkiyttää sitä, millaisia palveluja ja tukimuotoja kullekin tuen portaalle kuuluu. Tuen portaiden välillä tulee olla selkeät erot ja portaalta toiselle siirtymisen tulee tarkoittaa myös käytännössä tuen vahvistamista. Liikkumisen tuen portailla molempiin suuntiin tulee olla mahdollista.

On pohdittava sitä, missä määrin tukeen liittyvää byrokratiaa voidaan keventää, jotta painopiste pysyy tuen toteuttamisessa, eikä pedagogisissa asiakirjoissa, lomakkeissa ja päätöksissä. Vanhempainliitto kannattaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman käyttöä tuen suunnittelussa ja arvioinnissa. Huoltajille on tärkeää, että he tulevat aidosti kuulluksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Huolta aiheuttaa se, että suunnitelmaan kirjatut tukitoimet jäävät pelkiksi kirjauksiksi. On erittäin tärkeää, että tuki toimii todellisuudessa ja lapsi hyötyy siitä. Tuen käytännön järjestämisen täytyy lähteä lapsen tarpeista.

Yhdenvertaisuuden tulee toteutua

Uudella säädöksellä pyritään turvamaan erityisesti niiden lasten oikeutta tukeen, joilla on suuri tuen tarve, kuten vammaisilla lapsilla. Tavoitteena on, että näiden lasten oikeusturvaa parannetaan ja että varhaiskasvatuksessa aloitetut tukitoimenpiteet siirtyvät tarpeen mukaisesti esi- ja perusopetukseen huomioiden koulutusmuotojen erityispiirteet.

Lapsen kannalta tärkeää on, että lapsi saa tarvittavan tuen mahdollisimman pian tuen tarpeen havaitsemisen jälkeen ja että tuki huomioi hänen yksilölliset piirteensä. Oikea-aikaisella tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Sillä voidaan ehkäistä myös lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä lasten syrjäytymistä.

Vanhempainliitto painottaa sitä, että jatkossa yksityisessä ja kunnallisessa varhaiskasvatuksessa annettavalla tuella ei saa olla eroa. Tuen tulee seurata lasta ja tukeen liittyvien velvoitteiden on koskettava myös yksityistä varhaiskasvatusta. Tämä on tärkeää erityisesti lapsen kannalta, mutta myös lapsen perheen varhaiskasvatusvalinnan kannalta.

Yhteistyö kotien kanssa tärkeää

Yhteistyö kotien kanssa on tukeen liittyvissä asioissa ensiarvoisen tärkeää. Kaikille vanhemmille, ei ainoastaan niille, joiden lapsella on tuen tarvetta, on tärkeä avata lapsen oikeutta saada tukea ja tuen kolmiportaisuuden käytänteitä. Monilla huoltajilla on kokemusta siitä, että riittävän tuen saaminen on kiinni huoltajien aktiivisuudesta ja sen eteen on taisteltava. Sekä lasten että vanhempien osallisuus on hyvin tärkeää tuen käytänteitä suunniteltaessa ja toteutettaessa. On huolehdittava siitä, että huoltajat saavat riittävästi ja ymmärrettävässä muodossa tietoa oman lapsen tilanteesta. Yhteistyön tulee perustua dialogisuuteen ja yhteiseen ymmärrykseen lapsen tilanteesta.

Luonnoksessa huomioidaan hyvin perheissä yleistyvät tilanteet kuten vuoroasuminen, joissa lapsi on useamman järjestäjän tai tuottajan järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Vuoroasumistilanteessa tuki tulee suunnitella, toteuttaa ja arvioida yhteistyössä.

Lasten yhdenvertaisuuden on toteuduttava ja jokaisella lapsella on oltava mahdollisuus kasvaa täyteen potentiaaliinsa. Tuen käytänteiden yhtenäistyessä tukea tarvitsevien lasten tilanne tasa-arvoistuu eri puolilla Suomea. Tämä vaatii kuitenkin riittävää resurssointia osaavan henkilökunnan suhteen, lisäksi lapsen tuen vaatiman moniammatillisen yhteistyön täytyy olla sujuvaa. Vanhemmuuden tuki on erittäin tärkeää etenkin tuen tarpeisten lasten kohdalla. Tässä yhteistyö neuvolan, perhetyön/-neuvolan ja sosiaalitoimen kanssa korostuu.

Pula koulutetuista varhaiskasvatuksen opettajista ja varhaiserityisopettajista asettaa ongelmia inklusiivisten periaatteiden mukaiselle varhaiskasvatukselle ja henkilöstön riittävälle osaamiselle. Tukeen liittyvien asioiden tulee olla vahvasti mukana henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksessa.

Muutoksenhakukelpoinen erityisen tuen päätös

Vanhempainliitto kannattaa ajatusta siitä, että uudistuksen pitäisi mahdollistaa myös rakenteellinen tuki joustavasti lapsen yksilöllisistä tarpeista lähtevästi erityisen tuen ollessa kiistaton. Diagnoosiprosessi voi kestää vuosia, joten jos se on edellytys erityisen tuen hallintopäätöksen saamiseksi, on sen odottaminen rakenteellisen tuen saamiseksi kestänyt paitsi tuen tarpeisen lapsen, myös koko lapsiryhmän ja

henkilökunnan kannalta. Laissa tulee näkyä selvästi, että erityisen tuen tarpeen arviointi on ensisijaisesti toimintakykyyn eikä viralliseen diagnoosiin perustuvaa, mikä vähentäisi tulkinnanvaraa kunnissa.

Pidämme tärkeänä, että varhaiskasvatuksen erityisen tuen päätökseen saadaan muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Lapsi ja huoltajat hyötyvät tuntuvasti hallintopäätöksestä, koska päätökseen kirjataan annettavat tuen muodot ja tukipalvelut, joihin lapselle syntyy oikeus. Tämä takaa sen, että mikäli oikeudet eivät toteudu päätöksen mukaisesti, voivat huoltajat vaatia päätökseen oikaisua aluehallintovirastosta sekä oikaisuvaatimuksen päätöksen jälkeen valittaa asiasta hallinto-oikeuteen. Huoltajien asema vahvistuisi myös sitä kautta, että pykälän 2 momentin mukaan ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän olisi kuultava lapsen huoltajaa tai laillista edustajaa.

Tuen säädökset varhaiskasvatuksessa ovat olleet jo pitkään valmisteilla ja on tärkeää, että tähän keskeneräiseen tilanteeseen saadaan vihdoin päätepiste.

Helsingissä 10.6.2021

Ulla Siimes
toiminnanjohtaja

Merja Korhonen
varhaiskasvatuksen asiantuntija